

мови, літератури і культури українського народу. Проте завдяки найсвідомішій частині української інтелігенції на кінець XIX ст. українська мова утвердилася й продовжила свій розвиток. У цій сфері активно діяли культурницькі й політичні організації та товариства (Кирило-Мефодіївське братство, "Громада", "Просвіта" та ін.). Українські письменники створювали не лише художні, а й літературно-критичні, етнографічні, фольклористичні праці, брали участь у формуванні, нормалізації української літературної мови, обстоювали право на існування писаного по-українськи. Все це дозволило подолати наслідки лінгвоциту й на певний час повернути українській мові статус національної.

Використана література:

1. Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995. – 688 с.
2. Лозко Г. Українська мова під московським ярмом // Українське народознавство. – К., 1995. – С. 69-73.
3. Ляхоцький В. Ще один факт з історії геноциду української мови // Диво слово. – 1996. – № 1. – С. 52-54.
4. Нечуй-Левицький І. Сьогочасне літературне прямування. // Правда. – 1878. – Т.2.
5. Огієнко І. Історія української літературної мови. – Вінніпег, 1949. – 361 с.
6. Потєбня А. Язык и народность // Эстетика и поэтика. – М., 1976.
7. Радевич-Винницький Я. Геноцид-етноцид-лінгвоцид // Україна: від мови до нації. – Дрогобич. 1997.

Януш О.Б., Палюх О.М.

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКОГО СЛЕНГУ В РІЗНИХ МОВАХ

Лексичний і фразеологічний шари мови становлять найбільш динамічні підсистеми, або її структурні компоненти, в яких відображаються найрізноманітніші вияви суспільного життя, менталітет носіїв мови, психологія народу. Ненормативна лексика й евфемізми серед непрямих найменувань відіграють чималу роль у повсякденному спілкуванні. Хотілося б звернути увагу на функціонування ненормативної лексики (саме тієї, що служить для позначення реалій, пов'язаних з непристойними, з точки зору суспільної моралі, явищами дійсності: секс, розпуста, деякі частини тіла людини, фізіологічні функції організму тощо). Цей значний за обсягом шар лексики англійської мови, як, до речі, й української та російської, до недавніх часів ігнорувався офіційною лексикологією і, як наслідок, лексикографією, при чому остракізму піддавалися не тільки відверто брутальні слова і вирази, а й цілком пристойні замітники, а звідси й подекуди помилковий підхід до деяких аспектів психолого-педагогічного виховання молоді України.

Не заглядаючи глибоко у причини цього явища, можна констатувати, що величезна кількість перекладачів, учителів і звичайних громадян нашої держави, які цікавляться англійською мовою, виявились не готовими до повноцінного сприйняття

сучасного, далеко не літературного, не нормативного розмовного варіанту однієї з найпоширеніших мов, що настирливо проникає в англійську й, особливо, в американську літературу та відеокультуру. Безсумнівним є і той факт, що здійснюється вплив і на нашу культуру через посередництво західної преси, аудіо- та відеоінформації. Як відомо з багатого соціального досвіду, першу хвилю нової культури, або псевдокультури, сприймає молодь, а потім вона розплескується на всі інші шари суспільства. Останнім часом все більш звичайним стає неформальне живе спілкування з носіями мови, які не соромляться у виборі виразів, як “вітчизняних”, так і тих, що були “імпортовані” з Заходу, зокрема, з американського сленгу, так званого “dirty English”. Вважаємо, що ми повинні бути підготовленими до цього; кожен член суспільства має знати, звідки походить слово або вираз, які він має значення, у яких комунікативних ситуаціях він використовується і які має відповідники у різних мовах. Цілком очевидно, що у цьому шарі лексики великих розбіжностей у звуковому оформленні та семантиці немає.

Однією з перших проблем, яка постає перед перекладачем, вчителем або вихователем – це проблема того, які саме слова чи вирази вважати сленгом, а які – ні. Чому, наприклад прикметник sleazy (“тонкий”, “немічний”, “неохайний”) є широкоживаним терміном, а іменник sleazeball (“непотріб”, “нікчема”) належить до сленгу і повинен знайти своє місце у словниках сленгу. Або, наприклад, чи можна вважати вираз son of a gun евфемістичним, більш пристойним, ніж вульгарне son of a bitch (“сучий син”).

Інша проблема, з якою доводиться мати справу лінгвістам і психологам, – це відсутність у вітчизняній психолінгвістиці аналогічного терміна щодо слів та виразів табуїстичної спрямованості. Сленг не є жаргоном, криптологічною чи таємною мовою, діалектом або неприпустимим явищем уживання ідіом у щоденному мовленні, хоча всі названі елементи містяться у ньому. Сленг – це не набір яскравих виразів, журналістських слів, неологізмів і особистого мовлення людини, але приклади цього можна в ньому знайти. З точки зору Тоні Торна, відомого укладача “Словника сучасного сленгу”, сленг – це стиль мови, який займає прямо протилежне становище щодо заформалізованого мовлення. Він перебуває за межами звичайного невимушеного мовлення, там, де мова стає гострою, вульгарною, занадто новаторською у розмові з незнайомою особою. Сленг, як і українське жаргонне мовлення, включає різні форми спілкування, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями, наприклад, любителі серфінгу, діти, молоді бізнесмени і навіть злодії, п’янички та розпусники та ін.

За нашими спостереженнями, західні лексикографи до сленгу відносять як непристойні, вульгарні вирази, так і евфемістичні одиниці. У вітчизняному мовознавстві прийнято розрізняти і виділяти жаргон, табуїзовану лексику, евфемізми і т.ін. і відносити їх до різних шарів та лексико-фразеологічних угруповань.

Вплив однієї культури на іншу, етнічні, політичні, економічні, культурні взаємини, безперечно, сприяють формуванню спільних рис лексичного складу

англійської, української та російської мов. Нерідко жаргонні (сленгові) відповідники у цих мовах мають спільні риси; прояви універсального, з точки зору їх психолінгвістичного походження, очевидні. Евфемістичні вирази приєднатися до великої більшості, віддати данину природі, останній раз дихнути у значенні “померти” мають прямі відповідники в англійській мові: to join the great majority, to pay the debt of nature, to breathe one’s last – це кальки з латинської та давньогрецької мов. Із значенням “померти”, із відтінком зниженності (“здохнути”) як в українській і російській, так і в англійській мовах вживаються більш грубі вирази: зіграти в ящик (рос. сыграть в ящик) – to kick the bucket (букв. “вдарити по відру”). Універсалії зустрічаються також із значенням “убити”: укр. покласти спати, рос. уложить (спать), англ. to put to sleep.

Очевидно, що сленг, як і жаргонне мовлення у нашій країні, поширюючись на різні шари суспільства, стосується різних сфер життя та діяльності людей. Як було зазначено, деякі з них мають стійкі відповідники в обох мовах: такому виразові англо-американського сленгу, як to shout at the floor (букв. кричати на підлогу) відповідають в українській мові вирази не першої свіжості та поїхати в Ригу. Значення цих виразів можна зрозуміти, приділивши увагу до складових частин звукового оформлення фразеологізмів, і одразу ж знайти відповідник у мові перекладу, до того ж ця одиниця сленгу часто зустрічається у процесі комунікації громадян англomовних країн. Але такий вираз, як Montezuma’s Revenge “помста Монтезума” (укр. “бігунка”, “пронос”) пройшов досить довгий шлях, перш ніж потрапити до всього англomовного світу. Спочатку вираз уживався на півдні США та в Мексиці, оскільки Монтезума (нерідко вимовляється “Моктецума”) – національний герой та імператор ацтеків, який жив у XVI-му столітті. Еквівалентами цього виразу суто американського походження вважаються словосполучення Delhi belly та gyppy tummy. Нерідко такі розбіжності у складових, структурі й походженні фразеологізмів спричиняють труднощі у перекладі, особливо з англійської мови, хоча деякі словники сленгу подають ремарки щодо сфери вживання, полісемії конкретної мовної одиниці тощо. Так, наприклад, “Англо-русский словарь-справочник табуированной лексики и эвфемизмов. ABC of Dirty English” тлумачить Delhi belly як термін, що вживається туристами, які подорожують по Індії (Delhi, укр. Делі – столиця Індії). У згаданому словнику сучасного сленгу міститься інформація про те, що цей термін почав уживатись як синонім до термінів gyppy tummy та Montezuma’s Revenge з часів “ери британського колоніалізму” у південній Азії. Такі ремарки, на нашу думку, дуже корисні як для перекладача, так і для лінгвіста, який займається порівнянням лексичних чи фразеологічних одиниць кількох мов у стилістичному та культурологічному аспекті.

За спостереженнями багатьох лінгвістів, зокрема, лексикографів, найпомітніше місце у системі сучасної табуованої лексики та евфемізмів займає лексика, пов’язана з темою сексу, близьких стосунків між людьми, а також похідними від них темами. Ці теми користуються найбільшою популярністю у молоді, а також серед

злочинних угруповань поряд із темами кримінального криптологічного мовлення. Тому, на нашу думку, на цьому аспекті слід зосередити особливу увагу вчителя англійської мови, культуролога, вихователя.

Одним з найпоширеніших за кількістю мовних одиниць є синонімічний ряд із домінантною streetwalker (prostitute) в англійській мові і, відповідно, повія, мандрюха – в українській. Більшість номінацій у цьому лексико-фразеологічному синонімічному ряді виникла у XVII-XIX століттях, з часів диференціації суспільства на класи і стани. Але і на сучасному етапі цей шар лексики поповнюється як вульгарними, грубими та непристойними одиницями, так і евфемізмами.

Очевидно, що синонімічний ряд слів та виразів, що номінують жінок легкої поведінки, є найпоширенішим за кількістю мовних одиниць. За нашими спостереженнями, найбільш вульгарними та грубими є такі слова, як slut, strumpet, trull, ferry, bat з домінантою (scarlet) whore. Не важко помітити, що ці лексеми відрізняються навіть за фонетичною ознакою. У складі таких лексем домінують дзвінки, сонорні приголосні та короткі голосні. Такі мовні одиниці, як acceptress “приймальниця”, bachelor's wife жарт. “жінка-мрія нежонатого”, business girl “ділова дівчина”, fancy lady “вишукана леді”, безумовно, і звучать більш, благозвучні, і за своїм буквальним значенням відрізняються ефектом пом'якшення. Немає сумніву, що ці слова й вирази можна віднести до евфемізмів; їх уживання є конвенціональним у будь-якій комунікативній сфері, в тому числі й у молодіжній. Хоча з іншого боку, такі лексеми нерідко відносять до нетрадиційного шару мови, і в словниках вони часто подаються з приміткою “coll.” (colloquial) “розмовне слово або вираз” та “sl.” – “сленг”.

Жаргонне мовлення, сленг є найбільш динамічними шарами мовлення будь-якої мови. Жаргон шкіл та вищих навчальних закладів, а також мовлення молодіжного середовища становлять невичерпне джерело сленгу.

Значну частину сленгу становить регулярна лексика, номінації звичайних понять, реалій повсякденного побуту, частин тіла людини і т.ін., але вони мають більш виразне, енергійне навантаження. Наприклад, нерідко вони вживаються у таких випадках: rooch або mutt замість “dog”, dogs замість “feet” і т.ін.

Як вже було зазначено, сленг – дуже гнучкий і рухливий шар лексики. Протягом порівняно нетривалого часу одне поняття може поміняти кілька номінацій. Так, для позначення поняття “наркотик” слово dope у 50-х роках було замінене словами charge, shit, gear і т.ін. Але з 70-х воно знов повернулось до широкого вжитку. Одне покоління молоді приходить на заміну іншому і приносить із собою нові слова, нові назви тих самих понять. Цей процес триває постійно, при цьому продукуються нові слова і фразеологізми, скорочення та експлетиви, римований сленг.

Вважаємо, що усі види сленгу потребують детального дослідження, оскільки в лінгвістиці досі немає чіткого визначення цього поняття, не визначено межі між сленгом і жаргонним мовленням, табу і евфемією, криптологією та іншим мовними явищами вторинної номінації. Як наслідок, поки що не виявлено інтенсивність і напрямки впливу його на розвиток молодого покоління нашої країни,

яке перебуває, так би мовити, у морі нерафінованої інформації. Звичайно, перед педагогом постає важке завдання просвітительства і виховання молоді гна основі досвіду вітчизняної педагогіки, культурології, психолінгвістики, з використанням кращого, яке надходить до нас з усього світу.

Використана література:

1. Аврорин В.А. Проблемы изучения функциональной стороны языка (К вопросу о предмете социолінгвістики). – Л.: Наука, ЛО, 1975. – 276 с.
2. Волченко Л.Б. Гуманность, деликатность, вежливость и этикет: ценности культуры и морали. – М.: Изд-во МГУ, 1992. – 119 с.
3. Швейцер А.Д. Современная социолінгвістика. – М., 1976
4. Ганич Д.И., Олейник И.С. Русско-украинский словарь. – Изд-е 3-е, – К.:Радянська школа, 1976. – 880 с.
5. Гальперин І.Р. Большой англо-русский словарь. В II-х томах. – М.: Русский язык, 1987.
6. Смирницкий А.И. Русско-английский словарь. – М.: Русский язык, 1985. – 767 с.
7. Thorne Tony. Dictionary of Modern Slang. – М.: Вече. Персей, 1996. – 592 с.
8. Кудрявцев А.Ю., Куропаткин Г.Д. Англо-русский словарь-справочник табуированной лексики и эвфемизмов. ABC of Dirty English. – М.: "КОМТ", 1993, – 304 с.
9. The BBI Combinatory Dictionary of English. М.Бенсон, Э.Бенсон, Р.Илсон. Комбинаторный словарь английского языка. – М.: Рус. яз., 1990. – 286 с.